

De beslissing van winkelketen Delhaize om voortaan ook vlees van zogenaamde parkkonijnen aan te bieden, bracht het dierenwelzijn in de konijnenhouderij weer in de actualiteit. Tijdens een studiedag in Brussel en een bezoek van onze kringen aan 2 Nederlandse konijnenbedrijven werden de pro's en contra's van de kooi- en de alternatieve huisvesting bekeken. Aanpassing dringt zich op, maar is niet evident.

– HERMAN VETS, BEROEPSWERKING & JAN VAN BAVEL –

Welzijn van konijnen blijft netelige zaak

• kleinvee • konijnen

Sinds eind oktober vind je in de rekken van Delhaize ook vlees van parkkonijnen. Die worden gekweekt in parken in plaats van in kooien. In een parkenhuisvesting beschikken de dieren over meer loopruimte, verrijkmateriaal, schuilmogelijkheden, hoogteplateaus en hooi. De beslissing kwam er na overleg met dierenrechtenorganisatie GAIA, die in april 2009 een grootschalige campagne tegen het dierenleed van de zogenaamde batterijkonijnen voerde. Delhaize is de eerste supermarktketen in België die het vlees van parkkonijnen aanbiedt. Voorlopig zijn hierbij 2 konijnenkwekerijen betrokken. “Aan het concept is anderhalf jaar gewerkt”, vertelt *Roel Dekelver*, woordvoerder van Delhaize. “Ondanks het feit dat het vlees iets duurder is door de langere kweekperiode en door het beperkt aanbod, valt het toch in de smaak bij de consument.” Hoewel het nog om een proefproject gaat, beweert de winkelketen dat het engagement om diervriendelijker konijnenvlees aan te bieden definitief is.

De keuze van Delhaize is een nieuwe stap in de discussie over de huisvesting van konijnen op professionele bedrijven. Begin oktober had *Frank De Boeck*, *managing director* bij grootlachterij Lonki in Temse, tijdens een studiedag in Brussel al gepleit voor een parkenhuisvesting van konijnen, die hij “een opportuniteit voor alle Belgische en Nederlandse konijnenhouders” noemde. “Deze keuze zal het imago van de (Belgische) konijnenhouderij opkrikken, de sector opnieuw de wind in de zeilen geven en hem een absolute

voorsprong opleveren ten opzichte van de rest van Europa. Wij bieden de konijnenhouders een gegarandeerde afname (heel het jaar door), een duidelijk hogere prijs (dan voor een traditioneel konijn), een vaste prijs en een meerjarencontract”, beweerde De Boeck.

Bewegingsdieren

Op dezelfde studiedag kwamen ook andere sprekers aan bod. *Inge Overmeire*, dierenarts van opleiding en docent Agro- en biotechnologie aan de Hogeschool KaHo Sint-Lieven in Sint-Niklaas, gaf een uiteenzetting over de levenswijze en het gedrag van konijnen. “Konijnen zijn uitgesproken bewegingsdieren, wat in tegenstelling is met de productie, waarbij ze in hokken worden gehouden”, zei Overmeire. Ze riep de konijnenhouders op om het dierenwelzijn te verzoenen met hun economische belangen.

Individuele versus groepshuisvesting

Luc Buyens, al 25 jaar konijnenhouder in Lichtaart (zie ook *Landbouw&Techniek* 11 van 11 juni), die als afgevaardigde van de producenten zetelde in de werkgroep Konijnen van de Raad voor Dierenwelzijn, verduidelijkte het standpunt van de sector. Hij legde de werking van een klassieke kooihuisvesting uit (met onder meer het principe van de duostal, waarbij er 2 identieke afdelingen zijn voor de voedsters en de vleeskonijnen) en verklaarde waarom dierenrechtenorganisaties een kooiverbod nastreven. “De voornaamste

reden om van het kooisysteem af te stappen, is dat de bodem in gaasdraad voetzoolverwondingen veroorzaakt, vooral bij voedsters. Oorzaak van de wonden is de combinatie draad, vocht en besmetting (met *pasteurella* of *staphylococci*). Voetmatjes bieden een oplossing, maar gaasdraad blijft nog altijd de meest hygienische bodem voor konijnen: het geeft de beste mestdoorlaatbaarheid, minder kans op vervuiling en is het makkelijkst te reinigen en te ontsmetten. Hierdoor kunnen *coccidiose*, *coli* en *dikkebuikenziekte* zich minder snel verspreiden. Alternatieve bodems hebben heel wat nadelen. Zo worden plastic of ijzeren roosters aangevreten door de konijnen (ze knagen aan de plastic bodem), worden ze makkelijker vuil en kosten ze veel meer dan gaasdraadbodems. Strooisel (stro, houtkrullen, vlaslemmen, ...) geeft een grotere kans op besmetting (vooral met *coccidiose*), is duurder en vereist meer arbeid vanwege het regelmatig bijstrooien en het uitmesten, dat enkel mogelijk is na het afleveren van de dieren. Individuele huisvesting wordt vooral bij voedsters toegepast. In de praktijk blijkt het een stuk moeilijker te zijn om konijnen te kweken in groep. Er zijn vooral problemen met drachtresultaten door schijn-dracht, waardoor de technische resultaten een stuk lager liggen en het economisch gezien moeilijk haalbaar is om konijnen in groep te kweken. Voedsters in een groepshuisvesting gaan niet altijd even makkelijk met elkaar om. Zo is er al eens een probleem met agressiviteit, zowel naar andere voedsters als naar vreemde jongen.

FOTO: JAN VAN BAVEL

Bij vleeskonijnen is groepshuisvesting wél in de praktijk haalbaar als de groep niet te groot wordt (5 tot 10 konijnen per groep). Naarmate de groep groter wordt, worden de productieresultaten minder gunstig en treden de problemen met agressie aan het eind van de afmestperiode meer op.”

Kooiverrijking en -grootte

“Kooiverrijking (knaag- en speel materiaal, ruwvoer, ...) wordt in een klassieke huisvesting weinig of niet toegepast omdat het geen productieve meerwaarde geeft”, gaat Luc verder. “Soms heeft het zelfs een negatief effect. Zo is er bij het toedienen van ruwvoer kans op RHD- en wormbe-

smetting als dat ruwvoer besmet is (RHD is een zeer besmettelijke en vaak dodelijke konijnenziekte). Ruwvoer toedienen zorgt ook voor kooivervuiling en mestop-hoping. Wat de kooigrootte betreft, is het belangrijk om te stellen dat een afgesloten ruimte nodig is om de vluchtreflex van het konijn tegen te gaan. Konijnen hebben ook niet de neiging om een grote ruimte op te zoeken. Ook in een parkhuisvesting zullen ze eerder bij elkaar gaan zitten. Een kleinere ruimte geeft beschutting en een gevoel van veiligheid, dat te vergelijken is met hun hol in de vrije natuur. Het bewegingsaspect wordt bewust beperkt vanwege de kostprijs. Daarnaast is het zo dat hoe meer rust er is in de stal, hoe beter dat is voor de groei van het konijn. De konijnenhouder zal beoordelen wanneer de productie er onder gaat lijden en zal dan aanpassingen doen. Hierin is duidelijk een evolutie merkbaar in de loop der jaren: zo worden er geen etagebatterijen en individuele afmestkooien meer gebruikt en zorgt de uitneembare nestkast in de kooi voor meer ruimte voor de uitlopende jongen. Daarnaast is de bezettingsdichtheid intussen verlaagd, vooral omdat het een positief effect heeft op de groei van het konijn.”

Te hoog sterftcijfer

Een laatste punt van kritiek op de kooihuisvesting is het hoge sterftcijfer: 10 à 12% voor het spenen, 8 à 12% erna. Dit wordt geweten aan de stressvolle huisvesting. “Belangrijk om te weten is dat een konijn een vrij zwak dier is”, zegt Luc. “Zo is een pasgeboren konijn minstens 4 weken volledig afhankelijk van de moeder. De konijnenhouder zal dus proberen de voedsters in zo goed mogelijke omstandigheden te houden, zodat ze hun jongen kunnen grootbrengen. Bovendien is het spijsverteringsstelsel van het konijn snel ontregeld door stress en infecties (zoals

coccidiose en coli) en is het dier bijzonder gevoelig voor een ongunstig stalklimaat (luchtvochtigheid, ammoniak, tocht, ...). Een van de grootste bedreigingen is ongetwijfeld de dikkebuikenziekte, die in de sector al 12 jaar voor ernstige problemen zorgt, zonder dat men de besmettingsbron kent en er een afdoende remedie voor is. Overigens zijn er in België te weinig medicamenten en vaccins voor konijnen beschikbaar. Een konijnenhouder wordt dus met heel wat problemen geconfronteerd en moet een goed evenwicht vinden tussen het welzijn van het konijn en de economische productie.”

Aanbevelingen

Luc Maertens, voorzitter van de Belgische tak van de WRSA (*World Rabbit Science Association*), presenteerde tijdens de studiedag de aanbevelingen van het Europees Voedselagentschap EFSA voor het houden van konijnen. “Het EFSA vraagt aanpassingen van de kooi afmetingen en de houderij (bezetting), een meer comfortabele vloeroppervlakte voor moederdieren en kooiverrijking om agressie tegen te gaan. Aanpassingen of verbeteringen moeten aandacht hebben voor de hygiëne en de gezondheid van de dieren. Tot slot kunnen we er niet onderuit dat de konijnenhouderij achteroploopt inzake nieuwe ontwikkelingen om het welzijn in fokkerijen te verbeteren.”

Nederland kiest voor welzijnskooi

De konijnenkringen van de Boerenbond gingen onlangs op studiereis naar Nederlands-Limburg om er de evoluties bij onze noorderburen, toch voorlopers op het vlak van dierenwelzijn, te bekijken. Nederland is het eerste en voorlopig het enige land in de Europese Unie waar een wetgeving met normen voor huisvesting van konijnen van kracht is. Opmerkelijk is dat de regelgeving er kwam op initiatief van de sector zelf, die dan ook de visie erachter mee kon bepalen. Gezien het gebrek aan vooruitgang op het vlak van onderzoek, werd de kaart van de zogenaamde welzijnskooi gekozen als best beschikbare techniek. De wetgeving verplicht naast minimale hokafmetingen (zoals een hoogte van 60 cm en een oppervlakte van 4500 cm²) ook vormen van hokverrijking zoals platformen en knaagmateriaal. Uiterlijk in 2016 moet alle huisvesting voor konijnen in Nederland aangepast zijn. In Nederland wordt er, na Zwitserland, het meeste onderzoek gedaan naar groepshuisvesting bij voedsters. Desondanks stellen zowel de sector als de onderzoekers dat er momenteel nog geen praktijkklaar systeem is ontwikkeld. Het grootste struikelpunt blijft agressie. Hoge percentages verwonde voedsters (meer dan 50%) en hogere uitval van jongen door kannibalisme zijn eerder regel dan uitzondering bij groepshuisvesting

Henk Holierhoek voor de parken waarin al 10 jaar vleeskonijnen worden gehouden.

FOTO: HERMAN VETS

van voedsters. De bedrijven die de kringen bezochten, volgen de evoluties wel op de voet, maar aan overschakelen wordt zeker nog niet gedacht. Producenten en onderzoekers zijn het in ieder geval eens over het gebruik van ingestrooide hokken. Vergelijkbare technische resultaten op het vlak van groei, voederconversie, uitval (hygiëne) en andere parameters zijn niet mogelijk op stro. Daarnaast is er een sterke toename van de arbeid, zodat de kostprijs van het product aanzienlijk toeneemt. Ook in Nederland wordt nergens op grote schaal huisvesting op vaste bodem op stro toegepast.

Omschakeling volop aan de gang

De Nederlandse bedrijven zijn volop aan het omschakelen naar welzijnskooien. Ook de bedrijven die de kringen bezochten, hadden deze stap onlangs gezet. André Lansink uit Stevensbeek houdt vleeskonijnen in grote groepen in parken met een kunststofrooster. Robert Bekkers uit Elsendorp paste zich 3 jaar geleden, na een gedwongen verhuis, al aan de Nederlandse regelgeving voor 2016 aan. Bij Lansink werden Chabautikooien geplaatst, bij Bekkers werd geopteerd voor de Meneghinkooi. Beide konijnenhouders zijn ervan overtuigd dat individuele huisvesting van voedsters op een voldoende doorlaatbare bodem (een draadbodem met comfortzone) momenteel de best beschikbare techniek is. Lansink liet de standaardkooien nog wat aanpassen, zodat er zo weinig mogelijk vuilophoping is. Vermits hij zijn vleeskonijnen huisvest in parken en zijn voedsters in welzijnskooien, kan er niet *all in all out* gewerkt worden zoals bij het duostalsysteem. De voedsters blijven na het spenen dus in de voedsterkooien en de speenkonijnen verhuizen naar de parken. De kooien staan rug aan rug tegen

elkaar over de volledige hoogte van de kooi en de voederleiding werd erbovenop geplaatst. Hierdoor werd er ook ruimte gewonnen in de kooi. De waterleiding loopt wel in de kooi en is gemaakt van zeer harde plastic. Met dit soort leidingen in de hokken heeft het bedrijf al 10 jaar ervaring; ze zijn nog nooit stukgegaan. Alle voedsterkooien worden eenmaal per jaar grondig gereinigd. In de lente laat Lansink de productie zakken, zodat 1 van de 5 afdelingen met voedsters volledig kan worden leeggemaakt. Door de groepen dan te verplaatsen naar een gereinigde afdeling kunnen alle afdelingen om beurten worden gereinigd.

Robert Bekkers werkt al 3 jaar met welzijnskooien en is er zeer tevreden over. Hij had nooit gedacht dat het verschil in technische resultaten met zijn vroegere manier van werken zo groot zou zijn. Vroeger zaten alle voedsters in 1 stal en alle vleeskonijnen in de andere stal, zodat er nooit grondig kon worden gereinigd. Nu werkt Bekkers met 2 groepen van voedsters en *all in all out*. Dit is mogelijk omdat hij 4 identieke tunnelstallen bouwde voor zijn 1400 voedsters en bijhorende vleeskonijnen. "Ook de omschakeling naar hybride Hycolevoedsters, in combinatie met eerst Hyplus- en daarna Hylarammen, zal zeker bijgedragen hebben tot de betere technische resultaten", stelt Robert.

Vleeskonijnen in grote groepen

De huisvesting van de vleeskonijnen in parken bij André Lansink was het interessantste deel van de studiereis. Het systeem werd 10 jaar geleden bedacht en geplaatst door konijnenhouder Henk Holierhoek, wiens bedrijf Lansink onlangs overnam en waar hij nog mee samenwerkt. De vleeskonijnen worden er gehouden in grote groepen

van ongeveer 60 dieren. Ze zitten op een doorlaatbare kunststofbodem. Andere genetica is hiervoor volgens Lansink niet noodzakelijk, vermits hij dezelfde rassen gebruikt als Bekkers. Het grootste probleem is dat er nauwelijks kunststofbodems in de handel verkrijgbaar zijn die stevig genoeg zijn en daardoor geschikt voor konijnen. De meest succesvolle rooster is nog altijd diegene die Henk na een lange zoektocht uit Canada importeerde en die hij al 10 jaar gebruikt. Momenteel loopt er op het bedrijf een proef met andere in de handel verkrijgbare kunststofbodems, maar die slijten veel vlugger dan de huidige, waardoor de vervangkost veel hoger zal liggen. Bovendien zijn ze meestal gemaakt voor biggenstallen en kunnen ze dus veel gewicht dragen. Daardoor hebben ze een diep profiel, waaronder vaak veel vuil blijft hangen. Het is nog onduidelijk of er een systeem kan worden ontwikkeld waarbij er ook onder de rooster met de hogedrukspuit kan worden gereinigd (bijvoorbeeld via een ophefbare rooster). Het reinigen van de huisvesting is hoe dan ook veel arbeidsintensiever dan bij een kooihuisvesting.

Agressie beheersen

André Lansink omschrijft het moeilijkste van leren werken met grote groepen als het 'leren beheersen van agressie' onder konijnen. Vooral de laatste 14 dagen van de afmest zijn kritisch. Hokverrijking is daarbij geen luxe, maar een noodzaak. Elke ronde wordt er nieuw knaagmateriaal geplaatst (houtblokken, houtblokjes aan kettingen, ...), waar veel mee wordt gespeeld. Daarnaast kunnen bij de hokconstructie best 'dode' hoeken worden vermeden, bijvoorbeeld naast de voederbak. Als konijnen vanuit dergelijke hoeken niet kunnen vluchten, kan dit aanleiding geven tot kannibalisme. Volgens André zijn de technische resultaten enigszins vergelijkbaar met de kooihuisvesting zoals bij Bekkers, maar meestal zijn ze toch iets ongunstiger. De voederconversie en groei zijn iets minder goed doordat er meer beweging is in de hokken. Ook de uitval en het aantal afkeuringen in de slachterij ligt normaal iets hoger, omdat af en toe toch agressie optreedt.

Hopen op meerprijs

In de toekomst hoopt Lansink een meerprijs voor zijn konijnen te kunnen krijgen. Hiervoor vragen de afnemers wel nog enkele extra welzijnsaanpassingen. Momenteel draait op het bedrijf een proef met deze aanpassingen. Het gaat onder meer over het plaatsen van platformen, buizen en hooiruiven in de hokken. Zodra alle hokken zijn aangepast, is de afnemer bereid om een meerprijs te betalen. "En die is echt wel nodig", besluit Lansink. ■

Presentatie van een verrijkte kooi in Nederland.